

İbn Sa'd ve İbn Asâkir'in Tarih Anlatımlarında Nuh Kıssasının Değerlendirilmesi

An Evaluation of the Narration of the Prophet Noah in the Works of Ibn Sa'd and Ibn Asakir

Sema ÇELEM^a

^aTefsir AD,
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
Ankara

Geliş Tarihi/Received: 15.02.2016
Kabul Tarihi/Accepted: 17.02.2016

Bu makale "Tefsir Külliyyatında
Hz. Nuh Kıssasının Gelişimi" başlıklı
doktora tezimizden üretilmiştir.

Yazışma Adresi/Correspondence:
Sema ÇELEM
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
Tefsir AD, Ankara,
TÜRKİYE/TURKEY
semacelem34@hotmail.com

ÖZET Nuh (a.s.)'in peygamberliği ve kavmi ile mücadelesi, Kur'an'da tevhid konusu çerçevesinde yer alır. İslam literatüründe tefsir kaynaklarının konusu olan Nuh kıssası, tarih kaynaklarında da ele alınmıştır. Bu anlatımlardaki bilgiler ilk dönemde belli bir düzeydeyken zaman içerisinde artmış, kaynağı ifade edilmeden ele alınan pek çok detay kitaplarda yer bulmuştur. Bu makalede İbn Sa'd'ın *Kitâbu't-Tabakâti'l-Kebîr* ve İbn Asâkir'in *Tarîhu Medineti Dimeşk* eserleri özelinde Nuh kıssası anlatımında bir karşılaştırma yapılmıştır. Sözkonusu iki eser çerçevesinde Nuh (a.s.)'in hayatının da yer aldığı hicri 3. asra ait bir tabakât eserindeki anlatımların 6.asırda yazılmış bir tarih eserinde ne kadar genişlediğini gözlemlemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Nuh kıssası, tabakât, tarih, tefsir

ABSTRACT The Qur'an mentions the prophethood of Noah and the struggle with his people in the framework of tawhid. Both tafsir and history works provide explanations on the narration of the Prophet Noah with in the Islamic literature. Whilst these explanations are limited and less at the earlier works, they gradually expanded in the later literature which contains details without mentioning their sources. This article deals with the narration of the Prophet Noah by analyzing it in Ibn Sa'd's *Kitab Tabaqat al-Kabir* and Ibn Asakir's *Tarikh Madina Dimashq*. It, thus, aims to present a comparison between these two works with special reference to the narration of the Prophet Noah. It is possible to note that the explanations on the Prophet Noah in a third century- tabaqat-work expanded in a sixth century- history- work.

Key Words: The narration of the prophet noah, tabaqat, history, tafsir

Journal of Islamic Research 2016;27(1):31-41

Bu makale erken dönem İslam tarihi kaynaklarından farklı yüzyıllara ait iki eser üzerinde yapılan genel bir değerlendirmeyi içermektedir. Makalede İbn Sa'd'a ait tabakât kitabıyla İbn Asâkir'e ait tarih kitabı, "Nuh kıssası" yönünden incelenmiş, eserlerin konuyu ele alış tarzının yanında anlatımın ve nakledilen haberlerin farklılaşması/çeşitlenmesi yönünde öne çıkan hususlar zikredilmiştir.

Bu makalede incelediğimiz eserlerden ilki Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Kâtib el-Hâşimî el-Basrî el-Bağdâdî'ye (ö.230/845) ait *Kitâbu't-Tabakâti'l-Kebîr* ve *et-Tabakâtu'l-Kubrâ* adlarıyla basılan tabakât kitabıdır. Tabakât kitaplarının ilki ve zamanımıza ulaşanların en eskisi olan bu

eser, siyer-megâzî ve tabakât bölümlerinden meydana gelmektedir. Aynı zamanda hadis, siyer, tarih ve ensâb ilimleriyle meşgul olan İbn Sa'd, ünlü tarihçi Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer b. Vâkıd el-Vâkıdî'nin (ö.207/823) de kâtipliğini yapmıştır.¹

İkinci eserimiz, Ebu'l-Kâsım Alî b. el-Hasen b. Hibetillâh b. Abdillâh b. Hüseyin ed-Dimeşkî, eş-Şâfiî'nin (ö.571/1176) *Târîhu Medîneti Dimeşk* adlı tarihidir. İbn Asâkir lakabıyla tanınan yazar hadis hafızı ve tarihçidir. Erken yaşlarda başlayan eğitimine yirmi bir yaşında Dimeşk'teki Bâtınî hareketlerden uzaklaşmak, hadis öğrenmek ve icazet almak amacıyla gittiği Bağdat'ta devam eder. Bağdat'ta bulunduğu süre içerisinde fıkıh, hadis, usul ve nahiv derslerine katılır. Musul, Rahbe, Cizre, Diyarbekir ve Mardin'e ilmi seyahatlerde bulunur. Hadis ilmi ile temayüz etmekle birlikte fıkıh, tarih, ahbâr ve edebiyat konularında da eğitim alan müellif derin bir şiir zevkine sahiptir. Eserleri genellikle derleme usulündedir. Zamanımıza ulaşmayan ve kendi döneminde müellifi bilinmeyen eserlerden istifade ederek topladığı rivayetleri bir araya getirmiştir. Suriye şehirlerinde yaşamış önemli şahsiyetler hakkında bilgiler ihtiva eden *Târîhu Medîneti Dimeşk* adlı eseri Şam'a dair yazılmış en kapsamlı eserdir.² *Târîhu Medîneti Dimeşk* müstakil bir bölgeyi ele alan, şehrin özelliklerini, orada doğmuş, büyümüş veya bir vesile ile bulunmuş meşhur kişilerin hayatlarını inceleyen orijinal bir eserdir.³ Kitap Dimeşk tarihi olarak yazılmış en kapsamlı kitap olmasının yanında şehir tarihi eserlerinin en hacimlilerindedir. Değinen şahısların hayatı hakkında en geniş kaynaklardan biri ve ilim ve fen konularında çeşitli kitap ve gezilerin özeti konumundadır.⁴

İBN SA'D'IN KİTÂBU'T-TABAKÂTİ'L-KEBİR ADLI ESERİNDE NUH KISSASI

İbn Sa'd 'ın *Tabakât*'ında Nuh kıssası oldukça kısa bir anlatımla ele alınır. Kıssa anlatımı İbn Abbas'tan (ö.68/687-88) rivayet edilen ve Nuh (a.s.)'ın hayatına dair genel bilgiler taşıyan bir haberle başlar. Habere göre Nuh (a.s.) babası Lemek seksen iki yaşındayken doğmuştur. Onun doğduğu zamanda insanları kötülüklerden nehyeden kimse olmadığı için 480 yaşında iken Allah tarafından peygamber olarak gönderilmiş, 120 yıl halkı dine davet ettikten sonra gemi yapması emredilmiştir. Gemi yapan ve 600 yaşındayken ona binen Nuh (a.s.) tufandan sonra 350 yıl daha yaşamış, Hâm, Sâm ve Yâfes ve tufanda boğulan (Arapların Yâm olarak isimlendirdikleri) Ken'an adında dört oğlu dünyaya gelmiştir.⁵

İbn Abbas'ın anlatımına göre gemiyi Nevz dağında yapan Nuh (a.s.) tufan başlayınca oğulları, gelinleri ve Şis oğullarından iman eden yetmiş üç kişi ile birlikte toplam seksen kişi olarak, yanlarında her cinsten bir çift hayvanla birlikte gemiye binerler. Geminin uzunluğu Nuh'un babasının dedesinin ölçüsüyle 300 zirâ, genişliği 50, yüksekliği 30 zirâdır. Geminin altı zirâlık kısmı suyun üzerindedir. Gemi kat kattır ve üç kapısı vardır. Allah kırk gün, kırk gece yağmur yağdırır, yağmuru gören hayvanların tümü Nuh (a.s.)'ın yanına gelip hizmetine girerler.⁶

Nuh (a.s.) Adem (a.s.)'ın cesedini de gemiye almış ve onu kadınlarla erkeklerin arasına bir engel olarak yerleştirmiştir. Nuh (a.s.) ve beraberindekiler Receb'in onunda yerleştikleri gemiden Muharrem'in onunda inerler. Tufanda Kur'an'da bildirildiği üzere sular⁷ yarısı yer ve yarısı gök suları olarak birleşmiştir.⁸

İbn Abbas'a dayandırılan haberde anlatıldığına göre gemi yeryüzünde hiçbir yerde konaklamadan altı ay dolaşır. Harem'e gelince girmez, bir hafta etrafında döner. Adem'in yaptığı Beyt tufandan korunmak için

¹ Fayda, Mustafa, "İbn Sa'd", *DİA*, 1999, c. 20, s. 294-297.

² Küçükaşçı, Mustafa Sabri, Tomar, Cengiz, "İbn Asâkir, Ebu'l-Kâsım", *DİA*, 1999, c.19, s. 321-324.

³ Baş, Eyüp, "İbn Asâkir ve Târîhu Dimeşk'i Üzerine", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Ankara, 1999, c. XXXIX, s. 691-706.

⁴ İbn Asâkir, Ebü'l-Kâsım Alî b. el-Hasen b. Hibetillâh b. Abdillâh b. Hüseyin ed-Dimeşkî, *Târîhu Medîneti Dimeşk*, tah. 'Umer b.Ğarâme el-Umrûvî, Beyrut; Dâru'l-Fikir, trhsz. Mukaddime, c.1, s.7.

⁵ İbn Sa'd b. Menî', *Kitâbu't-Tabakâti'l-Kebîr*, tah. Ali Muhammed Umer, Kahire: Mektebetu'l-Hancı, 1421/2001, c.1, s.24.

⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, c.1, s.24.

⁷ 54/Kamer: 11-12.

⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, c.1, s.24.

göge, Hacer-i Esved Ebu Kubeys dağına kaldırılmıştır. Tufan bitince gemi Musul'daki Hısneyn bölgesinde Cûdî dağı üzerine yerleşir. Sular çekilir, ancak yeryüzünde var olan denizler o zaman oluşmuştur.⁹ Tufandan geriye kalan *Hısmâ* suyu kırk yıl durur, sonra yok olur. Nuh (a.s.) gemiden inen herkes için bir ev yapar. Yerleştikleri bölgeye Sûku Semânîn adı verilir. Kâbil oğullarının tümü boğulmuştur. İbn Abbas'tan rivayet edilen bu haberde tufan anlatımını Nuh (a.s.)'ın Adem (a.s.) ile arasındaki atalarının İslam üzere¹⁰ olduğu bilgisi takip eder. Aynı bağlamda Nuh (a.s.)'ın aslana humma isabet etmesi, güvercine insanlara ünsiyet etmesi ve kargaya geçim darlığı için dua ettiği nakledilir.

Bölümün başından itibaren aktardığımız İbn Abbas rivayeti "Nuh (a.s.)'ın tufandan sonra Kâbil oğullarından bir kadınla evlendiği, bu evlilikten Yûnâtın adında bir oğlu olduğu, Nuh (a.s.)'ın gemiden inince kurduğu Sûku Semânîn köyü zamanla dar gelmeye başlayınca Fırat ve Sırat arasındaki Babil'e göç ettikleri, burada sayılarının yüz bine ulaştığı, İslam üzere oldukları, Nuh (a.s.)'ın gemiden çıktığında Adem (a.s.)'ın cesedini Beyt-i Makdis'e defnettiği ve sonra öldüğü" haberleriyle son bulur.

Semura'dan (ö.59/669) rivayet edilen bir hadiste¹¹ Rasûlullah (s.a.v.) "Sâm Arab'ın, Hâm Habeş'in, Yâfes Rum'un atasıdır." buyurmuştur.¹² Saîd b. Museyyeb'ten (ö.94/713) gelen haberde ise Nuh'un üç oğlunun zürriyeti sıralanmış, Arap, Fars ve Rum'un Sâm'dan geldiği ve hayırlı oldukları söylenmiştir. Hâm Sudan, Berber ve Kıpt'in, Yafes Türk, Sakâlibe, Ye'cûc ve Me'cûc'un atalarıdır.¹³

İbn Sa'd'da Nuh kıssasına dair verilen haberler daha çok nesebe dayalı tarih bilgileridir. Allah'ın Musa'ya "Sen, kavmin, Cezire ve Âl halkı Sâm b. Nuh'un soyusunuz" şeklinde vahyettiğini İbn Abbas'tan rivayet eden İbn Sa'd, kıssanın geri kalan bölümlerinde Sâm b. Nuh, Yâfes b. Nuh ve Hâm b. Nuh'un zürriyetini sıralar.¹⁴ İbn Sa'd'da "كَانَ يُقَالُ" ifadesiyle nakledilen bir habere göre tufandan sonra Babil'de yaşayanlar Kral Nemruz b. Kevş b. Ken'ân b. Hâm'ın dönemine kadar İslam üzere yaşarlar. Kral onları putlara tapmaya yönlendirir, dediğini yapmaya başlarlar. Aslında Süryanice konuşan bu halk bir sabah uyanıklarında birbirlerini anlayamazlar. Çünkü Allah tarafından dilleri değiştirilmiştir. Hâm ve Sâm oğulları on sekiz, Yâfes oğulları otuz altı ayrı dile sahip olurlar. Allah Sâm b. Nuh oğullarından Âd, Semûd, Cedîs, İmlîk gibi kabilelere Arapça öğretmiştir.¹⁵ İbn Sa'd'ın Nuh (a.s.)'a ilişkin verdiği bilgiler bu anlatımla son bulmaktadır.

İBN ASÂKİR'İN TÂRİHU MEDİNETİ DİMEŞK ADLI ESERİNDE NUH KISSASI

İbn Asâkir'in (ö.571/1176) *Târîhu Medîneti Dimeşk* adlı eserinde Nuh (a.s.)'ın hayatı soy zinciri ile başlar: Nuḥ b. Metuṣelah b. İdris b. Yerd b. Mehlâyil b. inân b. Enûş b. Şîs b. Âdem Ebu'l-beşer. İbn Asâkir'de İkrime'nin (ö. 105/723) İbn Abbâs'tan (ö.68/687-88) rivayet ettiği bir habere göre Nuh (a.s.) ile Adem (a.s.) arasında tümü İslam üzere olan on nesilden söz edilmektedir.¹⁶ Vehb b. Munebbih (ö. 114/732) "Adem (a.s.) ve Nuh (a.s.) arasında on ata/dede bulunduğu gibi Nuh (a.s.) ve İbrahim (a.s.) arasında da on ata/dedenin bulunduğunu" söylemiştir.¹⁷ Hz. Peygamber'den "Nuh (a.s.)'ın ilk rasul olduğu" rivayet edilir. Ebû Hureyre'den (ö.57/676) nakledilen bir hadiste insanların kıyamet günü Nuh (a.s.)'a gelerek "Ey Nuh! Sen yeryüzünde peygamberlerin ilkisin. Allah seni şükreden bir kul olarak vasıflandırdı. Bizim için şefaet et!"¹⁸ diyecekleri anlatılır.¹⁹

⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, c.1, s.25.

¹⁰ İbn Sa'd'ın İkrime'den naklen rivayet ettiği bir haberde Adem (a.s.) ile Nuh (a.s.) arasında on ata vardır.

¹¹ Et-Tirmizî, Muhammed b. İsa. *Es-Sünen*. Tah. İzzeddîn Dillî, İmâd et-Tayyâr, Yâsir Hasan. Beyrut: Muessesetu'r-Risâle, 2013.

¹² İbn Sa'd, *Tabakât*, c.1, s.26.

¹³ İbn Sa'd, *Tabakât*, c.1, s.26.

¹⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, c.1, s.26.

¹⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, c.1, s.27.

¹⁶ İbn Asâkir, Ebu'l-Kasım, Ali b. Hasan (499/571), *Târîhu Medîneti Dimeşk*, (Beyrut: Daru'l-Fikr, trhsz.), c. 62, s. 242.

¹⁷ İbn Asâkir, *Târîh*, s.242.

¹⁸ Buharî, *Ehâdîsu'l-Enbiyâ*, 3 (no.3340); Muslim, İman, 327(no. 480).

¹⁹ İbn Asâkir, *Târîh*, s.243.

Nevf eş-Şâmî'ye göre Araplardan gelen beş peygamberden biri Nuh (a.s.)'dır.²⁰ Nuh (a.s.)'ın soy zinciri İbn Abbas'a dayanan bir rivayette ele alınırken atalarından Yerd zamanında insanların putları yaparak İslam'dan dönmeye başladıkları bilgisine rastlamaktayız.²¹

Yezîd er-Rakkâşî'den (ö.120/730) gelen bir habere göre Nuh (a.s.)'a bu isim kendine yanması ve çok ağlaması nedeniyle verilmiştir.²² İbn Asâkir isminin önceden *Seken* olduğunu, kavmini 950 sene Allah'a davet etmesine rağmen onların inkârı üzerine ağlayıp dövündüğünü, bundan sonra Nuh ismi ile anıldığını söyler.²³

İbn Asâkir Nuh (a.s.) ile ilgili İbn Abbas, Dahhâk (ö.105/723), Katâde (ö. 117/735), İkrime, Hasan (ö.110/728) ve Zuhri'den (ö.124/742) gelen pek çok rivayet bulunduğuna ve bu rivayetlerde bir kısım artışlar ve ihtilaflar olduğuna değinir.²⁴ Mesela Nuh (a.s.)'ın yaşı ile ilgili olarak bazıları Kur'an'da geçtiği şekliyle 950 derken bazıları 1300, bazıları da 1486 gibi rakamlar zikretmiştir.²⁵ Nuh (a.s.)'dan bahseden haberlerde hiçbir peygamberin onun kadar eziyet görmediği, kavminin Nuh (a.s.)'ı dövdüğü, kovduğu, boğazını sıkarak zarar verdiği, davetinden kaçtıkları, sözünü duymamak için kulaklarını tıkadıkları vb. yer alır. Hatta babalar çocuklarının elinden tutup Nuh (a.s.)'ın yanına getirirler ve "Bu delidir. Bundan uzak dur!" derlerdi.²⁶ Mucahid (ö.103/721) ve Ubeyd b. Amîr'den (ö. 74/684) gelen rivayetlere göre onların bu tutumları karşısında Nuh (a.s.) "Kavmime hidayet et, onlar bilmiyorlar" diyerek Rabbine dua ederdi.²⁷ İbn Abbas'a göre yine böyle kendisine eziyet eden bir adamın arkasından kullarına ihtiyacı varsa onlara hidayet etmesini, yok değilse kavmi ile arasında hükmetmesini Rabbinden istemiş, Allah da ona artık kavminin kimsenin iman etmeyeceğini, erkeklerin sulbü ve kadınların rahminde mümin kimsenin kalmadığını vahyetmiştir.²⁸ İbn Asâkir'in Ebu Umame'den (ö. 86/705) rivayet ettiği bir haberde insanlardan hiç kimsenin Adem ve Nuh (a.s.) kadar üzüntü ve acı duymadığı bildirilir. Adem (a.s.)'ın üzüntüsü cennetten çıkarılmasıdır. Nuh (a.s.) ise kavmine beddua edip gemidekiler dışında herkesin boğulduğu tufan ortaya çıkınca üzülmüş, onun bu üzüntüsünü gören Allah "Senin duan benim kudretime (kaderime) uygundur." buyurmuştur.²⁹

İbn Asâkir Nuh kıssasına dair ulaştığı bilgileri birbiriyle çeliştikleri durumda dahi aktarmıştır. Dimeşk'in Nuh (a.s.)'ın yurdu olduğunu yazarken "Nuh gemisini Lübnan tahtasından yapmış ve gemiye Lübnan'da bir vadi olan Buġlâ'daki Ayn-ı cer'den binmiştir. *Tennur* da Dimeşk'te Bab-ı Feradîs yolu üzerindeki Cîrûn nahiyesinde kaynamıştır"³⁰ der. İlerleyen bölümlerde Suddî'nin (ö. 127/745) Mucahid ve İbn Sem'an'dan naklettiği "*Tennûrun* Cezîre bölgesindeki Ayn-ı Verde'den kaynaklığı ya da Mucahid'den "Kûfe mescidi" nde olduğu" rivayetine yer verir.³¹ Cafer b. Muhammed'in (ö.301/913) naklettiğine göre *tennûr* "Nuh (a.s.)'ın evindeki ekmek fırınıdır. Nuh (a.s.)'ın kızı ekmek pişirirken fırından su fişkırmaya başlamış, o da durumu babasına bildirmiştir."³²

İbn Asâkir bazı konularda ise kanaatimize göre seçici davranmış ve rivayetlerden uygun gördüğünü nakletmiştir. Nuh (a.s.)'ın tufanda boğulan eşi için Kur'an-ı Kerim'de kullanılan "İhanet"³³ kelimesi ile ilgili olarak kaynaklarda pek çok haber karşımıza çıkar. İbn Asâkir bunlardan sadece İbn Abbas'a ait olan

²⁰ İbn Asâkir, *Târîh*, s.243.

²¹ İbn Asâkir, *Târîh*, s.242. Bu habere göre diğer peygamberler Muhammed (s.a.v.), Hud, Salih ve Şuayb (a.s.)'dır. Kavimlerin Nuh tufanından sonra yeryüzüne yayılan Nuh soyuyla devam ettiği bilgisine dayanarak Nuh (a.s.)'a bir ırk izafe etmenin hata olduğunu söyleyebiliriz.

²² İbn Asâkir, *Târîh*, s.241. Yerd İdris (a.s.)'ın babasıdır.

²³ İbn Asâkir, *Târîh*, s.241.

²⁴ İbn Asâkir, *Târîh*, s.242.

²⁵ İbn Asâkir, *Târîh*, s.243.

²⁶ İbn Asâkir, *Târîh*, s.244.

²⁷ İbn Asâkir, *Târîh*, s.244.

²⁸ İbn Asâkir, *Târîh*, s.247.

²⁹ İbn Asâkir, *Târîh*, s.248.

³⁰ İbn Asâkir, *Târîh*, s.268.

³¹ İbn Asâkir, *Târîh*, s.241.

³² İbn Asâkir, *Târîh*, s.249-250.

“İhanetten maksat zina değildir. Nuh (a.s.)’ın eşi onun hakkında başkalarına ‘Bu mecnundur’ derdi.” görüşünü aktarır.³⁴ İbn Asâkir, Nuh (a.s.)’ın tufanda boğulan oğlu için de ayette geçen “O senin aileden değildir.”³⁵ ifadesini “Senin dininden değildir.”, “Seninle birlikte kurtarmayı vaad ettiklerimden değildir.”³⁶ diyerek açıklamış, bu konuda yapılan diğer yorumlara itibar etmemiştir.³⁷

İbn Asâkir’in kaynakları arasında İbn Sa’d önemli bir yer tutar. İbn Asâkir’in tarih anlatımında karşımıza çıkan aşağıdaki metin altı çizili şekilde gösterdiğimiz yerlerde birkaç küçük değişiklikle birlikte İbn Sa’d’ın *Kitâbu’t-Tabakâti’l-Kebîr* adlı eserinden alıntıdır.³⁸

أخبرنا أبو بكر محمد بن عبد الباقي أنا الحسن بن علي الجوهري أنا أبو عمر بن حيوية أنا أحمد بن معروف أنا الحسين بن الفهم نا محمد بن سعد أنا هشام بن محمد بن السائب الكلبي عن أبيه عن أبي صالح عن ابن عباس قال كان للمك يوم ولد نوحا اثنتان وثمانون سنة ولم يكن أحد في ذلك الزمان ينتهي عن منكر فبعث الله نوحا إليهم وهو ابن أربع مائة وثمانين سنة ثم دعاهم في نبوته مائة وعشرين سنة ثم أمر بصنع السفينة فصنعها وركبها وهو ابن ستمائة سنة وغرق من غرق ثم مكث بعد السفينة ثلاثمائة وخمسين سنة فولد نوح سام وفي ولده بياض وأدمة وحام وفي ولده سواد وبياض قليل ويافت وفيهم الشقرة والحرمة وكنعان وهو الذي غرق والعرب تسميه يام وذلك قول العرب إنما هام عمنا يام و أم هؤلاء واحدة

Yukarıdaki metinde *ينتهي* olarak geçen kelime İbn Sa’d’da *ينهي* şeklindedir. İbn Asâkir rivayetindeki *ينتهي* *ثم أمر بصنع السفينة* cümlesi İbn Sa’d’da *ثم أمره بصنعة السفينة* şeklinde rivayet edilmiştir.⁴⁰ Altı çizili ve harfi, İbn Sa’d’da *ف*’dır.⁴¹

İbn Sa’d’ın İbn Abbas’tan naklettiği bu rivayette Nuh (a.s.)’ın 480 yaşında peygamber olarak gönderildiği, kavmini 120 yıl davet ettikten sonra gemi yapımıyla emrolunduğu, gemiye 600 yaşında bindiği, tufandan sonra 350 yıl daha yaşadığı bildirilir. Habere göre Nuh (a.s.)’ın üç çocuğu olmuştur, bunlardan Sam beyaz tenli, Ham siyah (birazı beyaz), Yafes kumral/ kırmızı tenlidir. Ken’ân isimli oğlu ise boğulmuştur.⁴² Rivayet aşağıdaki şekilde devam etmektedir:

وبجبل نوذ نجر نوح السفينة ومن ثم يبدأ الطوفان فركب نوح السفينة معه بنوه هؤلاء وكنائنه نساء بنيه هؤلاء وثلاثة وسبعون من بني شيث ممن آمن به فكانوا ثمانين في السفينة وحمل معه من كل زوجين اثنين وكان طول السفينة ثلاثمائة ذراع بذراع جد أبي نوح وعرضها خمسين ذراعا وطولها في السماء ثلاثين ذراعا وخرج منها من الماء ست أذرع وكانت مطبقة وجعلنا لها ثلاثة أبواب بعضها أسفل من بعض فأرسل الله المطر أربعين ليلة وأربعين يوما فأقبلت الوحش حين وسخرت له فحمل فيها كما أمره الله " من كل زوجين اثنين " وحمل معه

³³ İbn Asâkir, *Târîh*, s.252.

³⁴ 66/Tahrîm:10.

³⁵ İbn Asâkir, *Târîh*, s.251.

³⁶ 11/Hud:46.

³⁷ İbn Asâkir, *Târîh*, s.265.

³⁸ İbn Asâkir, *Târîh*, s.263.

³⁹ Krş. İbn Sa’d, *Tabakât*, c.1, s.23-25; İbn Asâkir, *Târîh*, c.62, s. 245-247.

⁴⁰ İbn Sa’d, *Tabakât*, c.1, s.23.

⁴¹ İbn Sa’d, *Tabakât*, c.1, s.23.

⁴² İbn Sa’d, *Tabakât*, c.1, s.24.

buyurmuştur: “Allah rüzgarı ve suyu toprağa bir ölçüyle gönderir. Nuh ve Ad kavmine (azab ettiği) gün müstesna. Nuh gününde (tufan) su öyle bir taşmıştır ki onlara kendisinden kurtulacakları bir yol bırakmamıştır.” İbn Asâkir, *Târîh*, s.261. Bu hadisi Kutub-i Sitte içinde bulamadık.

قال وتزوج نوح امرأة من بني قابيل فولدت له غلاما فسماه يونان فولد بمدينةالمشرق يقال لها معلقون شمسا فلما ضاقت بهم سوق ثمانين تحولوا إلى بابل فبنوها وهي بين العراق والفرات وكانت اثني عشر فرسخا في اثني عشر فرسخا وكان بابها موضع دوران الماء فوق جسر الكوفة يسرة إذا عبرت فكثروا بها حتى بلغوا مائة ألف وهم على الإسلام ولما خرج نوح من السفينة دفن آدم ببيت المقدس ومات نوح عليه السلام

Metinde geçen معلقون kelimesi Ibn Sa'd'da معلون şeklindedir.⁵³ Ibn Asâkir'de بين العراق والفرات itam-laması İbn Sa'd'da الصرات و بين الفرات'tır.⁵⁴ الماء kelimesi İbn Sa'd'da يوم olarak gelmiştir.⁵⁵

İbn Asâkir'in Nuh kıssası anlatımında "Nuh (a.s.)'ın tufandan sonra Kâbil oğullarından bir kadınla evlendiği,⁵⁶ bu evlilikten bir oğlu olduğu, Nuh (a.s.)'ın gemiden inince kurduğu Sûku Semânîn köyü zamanla dar gelmeye başlayınca Irak ve Fırat arasındaki Babil'e göç ettikleri, gemiden çıktığında Adem'in cesedini Beyt-i Makdis'e defnettiği ve sonra öldüğü" haberi İbn Sa'd'ın *Kitâbu't-Tabakâti'l-Kebîr* adlı eserindeki anlatımın aynıdır.⁵⁷ İbn Asâkir'in anlatımında "Nuh (a.s.)'ın kabrinin Buîâ ya da Mekke'de olduğu"⁵⁸ bilgisi yer alır.

Hadisçi yönüyle meşhur olan İbn Asâkir Nuh kıssasını anlatırken hadislere geniş yer verir. Tespitlerimize göre eserin Nuh kıssasının anlatıldığı bölümünde otuz civarında merfû hadis mevcuttur.⁵⁹ Bu hadisler Nuh (a.s.)'ın ilk rasul olduğu,⁶⁰ insanların kıyamet günü kendisinden şefaât isteyecekleri,⁶¹ Nuh'a salatu selam getireni akrebin sokmayacağı,⁶² acvenin gemide taşınan bitkilerden olduğu,⁶³ Nuh (a.s.)'ın zürriyeti⁶⁴ vb. konulardadır. Bunlardan bir kısmı mükerrerdir, farklı raviler ve ifadelerle aynı konu tekrar edilmiştir. İbn Asâkir özellikle Nuh (a.s.)'ın faziletlerini anlatan böyle hadisleri peşpeşe sıralar.⁶⁵

İbn Asâkir'in Nuh kıssası anlatımında İbn Abbas rivayetleri ağırlıktadır.⁶⁶ Bu rivayetlerden birinde Allah Nuh (a.s.)'a gemi yapmayı emredince "Gemi nedir?" diye sorduğu "Su üzerinde yüzen beyttir" cevabına karşılık "Su nerede?" sorusunu yönelttiği rivayet edilmektedir. İbn Abbas'tan gelen rivayet zincirindeki İshak b. Bişr aynı isnadla başka bir haberde "Ya Rabbi! Tahta nerede?" sorusunu ekler. Allah Nuh (a.s.)'dan ağaç dikmesini isteyince sac ağacı dikmiş ve yirmi yılda büyümüştür. Sonra onu kesmiş, kurutmuş, yine Allah'ın emriyle başı horoz, gövdesi kuş, kuyruğu horoz kuyruğu gibi kat kat ve kapıları olan bir yapı inşa etmiştir. Aynı haberde Cebrail'in⁶⁷ Allah tarafından gemi yapımını öğretmesi için Nuh (a.s.) gönderildiği bilgisi de yer almaktadır. Bu arada inkârcı kavim Nuh (a.s.)'ı "mecnun" diyerek itham etmekte, su olmayan bir yerde gemi yaptığı için onunla alay etmektedir. Allah onların bu tutumlarına kızarak gemi yapımını hızlandırmasını isteyince Nuh (a.s.) yanına iki marangoz almıştır. Uzunluğu 600, genişliği 330 zirâ olan bu geminin içini ve dışını ziftleyen Nuh (a.s.) için Allah bir zift kaynağı yaratmıştır.⁶⁸ Gemi tamamlandığında sürüngenler ve *dabbe* en alt kata, kuşlar ve vahşi hayvanlar orta kata, kırk kadın ve kırk erkek olmak üzere gemiye binen inananlar en üst kata yerleşir. Bu arada Allah aslana başkalarına zararı dokun-

⁵³ İbn Sa'd, *Tabakât*, s.25.

⁵⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, s.25.

⁵⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, s.25.

⁵⁶ İbn Asâkir'de yer alan "Tufanda Kâbil oğullarının tamamının öldüğü" rivayeti ile bu rivayet çelişmektedir. İbn Asâkir, *Târîh*, s.246.

⁵⁷ İbn Asâkir, *Târîh*, s.246-247.

⁵⁸ İbn Asâkir, *Târîh*, s.240.

⁵⁹ İbn Asâkir, *Târîh*, s.243, 254, 255, 256, 261, vd.

⁶⁰ İbn Asâkir, *Târîh*, s.243.

⁶¹ İbn Asâkir, *Târîh*, s.243.

⁶² İbn Asâkir, *Târîh*, s.256.

⁶³ İbn Asâkir, *Târîh*, s.261.

⁶⁴ İbn Asâkir, *Târîh*, s.276-277.

⁶⁵ İbn Asâkir, *Târîh*, s.272-288.

⁶⁶ İbn Asâkir, *Târîh*, s.242, 248, 251, 255, 260, 262, vd.

⁶⁷ Nuh kıssasında Cebrail (a.s.)'ın hayvanların toplanmasında da etkin olduğu, sağ elini erkek, sol elini dişi hayvanların üzerine koyarak onları gemiye bindirdiği İbn Asâkir'de mevcuttur. S.252-253.

masın diye humma hastalığı vermiş,⁶⁹ karınca (*durra*) diğer hayvanlar tarafından ezilir düşüncesiyle insanların yanına alınmıştır.”⁷⁰ Aslanla ilgili olarak kissa bağlamında anlatılan “Nuh (a.s.)’ın bağlı bir aslana ayağı ile vurduğu, aslanın ona mukabele etmesi üzerine Allah’a şikayette bulunan Nuh (a.s.)’a Allah’ın zulme razı olmayacağı, bu işi kendisinin başlattığı” hadisi İbn Adıyy’e göre batıldır.⁷¹ Hayvanlara dair bu tür detaylar Nuh kıssasının anlatımında oldukça fazla olmakla birlikte keçi,⁷² akrep,⁷³ eşek,⁷⁴ hüdhüd⁷⁵ vb. hayvanların gemiye binışı İbn Asâkir’in tarihinde geniş yer bulmuştur. Kitapta tufandan sonra suların çekilip çekilmediğini kontrol için gönderilen karga ve güvercinin hikâyesi ve peygamberin onlara yaptığı dualar da üzerinde durulan konulardandır.⁷⁶

İbn Asâkir’in sunduğu bilgilerden “Şeytanın eşeğin kuyruğuna tutunarak gemiye girdiği” haberi kendinden önce Taberi tarihinde yer bulmuştur.⁷⁷ İbn Asâkir Sufyan b. Uyeyne’nin şeytanın Nuh (a.s.)’a hitaben “Ben ölmem de, boğulmam da... Ben Allah’ın kendisine mühlet verdiklerindenim.”⁷⁸ şeklindeki rivayeti ve Salim b. Abdillâh’ın babasından naklettiği “Ben senin arkadaşlarını yoldan çıkarmak için gemiye bindim. Onların bedenleri seninle olsa da kalpleri benimle olacak.” rivayetini peş peşe sıralar.⁷⁹

Tefsir kaynaklarında Nuh kıssası bağlamında anlatılan *ümmü sabîf* hadisi İbn Asâkir’de bir yandan Aişe (r.a.) kanalıyla Hz. Peygamber’den merfû hadis olarak zikredilirken, diğer yandan Ubeyd b. Amir ve Saîd b. Ebî Arûbe’den (ö. 125/743) nakledilen haber olarak aynı içerikle ancak farklı sonuçlarla verilmektedir. Şöyle ki suların yükselmeye başlamasıyla yavrusunu kurtarma çabasına giren bir anne onu önce sırtına sonra başının üzerine çıkarmış, sonra yüksekçe bir yere çıkararak suların yavruyu alıp götürmesine engel olmak istemiştir. Hz. Peygamber’den gelen rivayetin sonunda “Allah o gün bir kimseye merhamet etseydi, çocuğun annesine merhamet ederdi.”⁸⁰ Denilirken Ubeyd b. Amîr rivayetinde Allah’ın “onlardan birine merhamet etseydim, evladına olan merhameti sebebiyle o kadına yardım ederdim” buyurduğu rivayet edilmiştir. Saîd b. Ebî Arûbe rivayeti ise “Allah bu olaydan sonra insanları toptan boğmak suretiyle azab etmeyeceğine yemin etti.” cümlesiyle tamamlanmıştır.⁸¹

Nuh kıssası ile ilgili olarak en detaylı anlatım ve bilgilerin İbn Asâkir’in eserinde yer aldığını söylemek mümkündür. Bunların bir kısmı Tevrat ve midraş⁸² kaynaklı haberlerdir. Bu bağlamda İbn Sa’d’da yer almayıp İbn Asâkir’de naklettiği şu rivayet ilginçtir. İbn Abbas’a dayanan bu rivayette “Gemidekilerin namaz vakitlerini nasıl tespit ettikleri” sorulmuş, o da “Allah Nuh’a biri gündüz gibi beyaz, diğeri gece gibi siyah *harzeteyn* (*elmas ya da yakut gibi taş parçaları*) vermiştir.” *Midraş Rabba*’da bu ışık kaynağı “değerli taş” (*precious stone*) şeklinde yer almaktadır.⁸³ İbn Abbas rivayeti şu detaylarla devam etmektedir: “Gece olunca siyahın, sabah olunca beyazın rengi ağır basardı. On ikişer saat süren bu durumun biri diğere göre artmazdı. Gemi Mekke’den, Yemen’e oradan Habeş’e, Cidde’ye, Rum’a gider. Allah Nuh (a.s.)’a geminin dağların dorukları ile aynı düzeyde olduğunu bildirir. Bunu öğrenen dağlar köklerini yerden çıkı-

⁶⁸ Bu bilgi tespitlerimize göre sadece İbn Asâkir’de geçmektedir.

⁶⁹ Buradaki anlatıma göre bazı rivayetlerde bu hastalık file de isabet etmiştir. İbn Asâkir, *Târîh*, s.250.

⁷⁰ İbn Asâkir, *Târîh*, s.248-249.

⁷¹ İbn Asâkir, *Târîh*, s.255-256.

⁷² İbn Asâkir, *Târîh*, s.255.

⁷³ İbn Asâkir, *Târîh*, s.257. Hz. Peygamber’e isnad edilen bir haberde “Nuh (a.s.)’a salatu selam getireni akrebin sokmayacağı” bildirilmektedir.

⁷⁴ İbn Asâkir, *Târîh*, s.257.

⁷⁵ İbn Asâkir, *Târîh*, s.261.

⁷⁶ İbn Asâkir, *Târîh*, s.263-264.

⁷⁷ İbn Asâkir, *Târîh*, s.257-258.

⁷⁸ İbn Asâkir, *Târîh*, s.258.

⁷⁹ İbn Asâkir, *Târîh*, s.259.

⁸⁰ Hâkim, *Mustedrek*, c.IV, s.1500 (2/547).

⁸¹ İbn Asâkir, *Târîh*, s.253-254.

⁸² Midraş (İbranice: **מִדְרָשׁ** çoğulu midraşim) Yahudilikte kutsal metinlerin yorumlarını ihtiva eden eserlere verilen isimdir. Bkz. Ahmet Önkal. “Beytülmidrâs”, *DİA*, 1992, c.6, s.95.

⁸³ Midraş Rabbah, *Genesis I*, ed. H. Freedman, Maurice Simon, The Soncino Press, London, First Edition 1939, s.245.⁸⁵ İbn Asâkir, *Târîh*, s.262.

rıp yükselirler. Cudi ise tevazu gösterir ve gemi Cudi üzerine oturur. İbn Asâkir'de durumu "Biz Nuh'un gemisi için köklerimizden yerden çıkardık, Cudi ise çöktü." diyerek şikayet ettiklerinde Allah'ın "Kim benim için tevazu gösterirse onu yüceltirim. Kim de büyüklük taslarsa onu indiririm."⁸⁴ şeklinde cevaplandırdığı yönünde bilgiler mevcuttur.

İbn Asâkir tufan sonrası "yer ve gök sularının Allah'tan aldıkları emir üzerine" çekildiklerini anlattığı bölümde herhangi bir kaynağa işaret etmeden bir bilgiyi paylaşır. Buna göre Nuh (a.s.) gemiden çıktığında güneşi, ardından gökkuşağını görür. Bu Rabbi ile kendisi arasında artık tufan olmayacağına işaretidir.⁸⁵ İbn Asâkir'in kaynaksız olarak sunduğu bu haber aslında Tevrat'a dayanmaktadır ve şöyledir: "Ve Allah dedi: Benimle sizin ve ebedi devirlerce sizinle beraber olan her canlı mahlukun arasında yapmakta olduğum ahdin alameti şudur: yayımı (İbn Asâkir'de *kavs-ı kuzah*)⁸⁶ buluta koydum ve benimle yerin arasında bir ahit alameti olacaktır. Ve vaki olacaktır ki, yerin üzerine bulut getirdiğim zaman, yay da bulut da görünecektir ve benimle sizin ve yaşayan her beden sahibi mahlûkun arasında olan ahdimi hatırlayacağım, bütün beden sahiplerini yok etmek için sular artık tufan olmayacaktır."⁸⁷

Tevrat'a dayanan bir diğer haber yine tufan sonrasına aittir. Haberde Nuh (a.s.)'ın uyurken avret bölgesinin açıldığı ve oğullarından Hâm'ın babasına güldüğü rivayet edilir. Yafes bu durumda dikkatli davranmamış, Sâm ise babasının üzerini örtmüştür. Uyanınca durumdan haberi olan Nuh (a.s.) Ham'ın sulbünün değişip zürriyetinin siyahlaşması, Yafes'in soyunun Sâm oğullarına hizmetkâr olması ve Sâm'a da soyundan peygamberler, salihler ve melikler gelmesi için dua eder.⁸⁸ İbn Asâkir'in aktardığı bu olay Tekvin'de benzer bir üslupla yer alır.⁸⁹ Her iki anlatımın da devamında Nuh oğullarının hangi ırkların ataları olduğu detaylı olarak anlatılır.⁹⁰

İbn Asâkir'in naklettiği, ravisi Yahudi kaynaklı rivayetleri çok iyi bilmesi, peygamberler tarihi ve İsrâilî haberlerdeki vukufiyeti ile tanınan Vehb b. Munebbih⁹¹ olan bir haber şöyledir: "Tufandan sonra bir gün şeytan Nuh (a.s.)'a gelir ve "Ben sana karşı güçlüyüm (*yeden azimeten*), bana dilediğini sor, benden nasihat iste. Vallahi sana yalan söylemeyeceğim ve seni kandırmayacağım." der. Allah'ın muvafakatıyla gerçekleşen bu konuşmada Nuh (a.s.) "insanların hangi huylarıyla kendilerini yoldan çıkarması için şeytana yardım ettiğini" sorar. Şeytan hırs, hased, zulüm, cimrilik, zorbalık, acelecilik ve tekebbürün şeytanların ahlakından olduğunu örneklerle açıklar.⁹²

İbn Asâkir'de anlatıldığına göre Nuh (a.s.) gemi Cudi'ye oturduktan sonra, suların çekilip çekilmediğini anlamak için kargayı göndermiş, karga gördüğü pislige konarak kendisine verilen emri yerine getirmemiştir. Güvercin ise gagasında zeytin dalı ve ayaklarında çamurla geri dönmüştür. Böylece suların çekildiğini anlayan Nuh (a.s.) insanların sevmesi için güvercine dua etmiş ve boynuna bir gerdanlık geçirmiştir.⁹³

Nuh (a.s.) ve beraberindekilerin gemiden çıkıp Musul'da bulunan Kardâ ve Bâzebdâ adlı yerlere indikleri, oranın Semânîn köyü olduğu söylenir. Tufandan kurtulan seksen kişinin yaşadığı bu köyde veba salgını olmuş, Nuh (a.s.), üç oğlu ve onların eşleri dışında herkes ölmüştür. İnsanlık Nuh (a.s.)'ın oğulla-

⁸⁴ İbn Asâkir, *Târîh*, s.262.

⁸⁵ İbn Asâkir, *Târîh*, s.263. İbn Asâkir konunun ilerleyen bölümlerinde benzer bir haberi Vehb b. Munebbih rivayeti ile vermektedir (s.268). Bu haber de Tevrat'taki Nuh kıssası anlatımıyla uyumludur.

⁸⁶ İbn Asâkir, *Târîh*, s.263.

⁸⁷ Tekvin:9/12-15. *Kitab-ı Mukaddes*, (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 1993) s. 8.

⁸⁸ İbn Asâkir, *Târîh*, s.270.

⁸⁹ Tekvin:9/21-27.

⁹⁰ Krş: İbn Asâkir, *Târîh*, s.270; Tekvin:10/1-32.

⁹¹ Demir Mahmut - Özafşar Mehmet Emin, "Vehb b. Münebbih", *DİA*, 2012, c.42, s. 608-610.

⁹² İbn Asâkir, *Târîh*, s.269.

⁹³ İbn Asâkir, *Târîh*, s.264, 266.

ından devam ettiği için Kur'an'da "Onun soyunu devamlı kıldık."⁹⁴ buyrulmuştur.⁹⁵ İbn Asâkir'de yer alan hadislere göre Nuh (a.s.)'ın üç oğlundan "Sâm Arabın, Ham Habeşin, Yâfes Rum'un atasıdır."⁹⁶

İbn Asâkir'in kaynak zikretmeksizin *beleğana* diyerek verdiği ve daha önce başka bir kaynakta karşımıza çıkmayan bir haberde Aşura orucunun faziletine değinilmektedir. Habere göre Recep ayının ilk günü gemiye bindiklerinde Nuh (a.s.) "Bugün oruç tutan cehennemden bir senelik mesafe kadar uzaklaşır" diyerek yanındaki insan ve cinlere oruç tutmayı emretmiştir. "Yedi gün oruç tutana yedi cehennem kapısının kapatılıp, sekiz gün tutana sekiz cennet kapısının açılacağı, arttırana Allah'ın da arttıracağı" müjdesini veren Nuh (a.s.) gemide bulunduğu Recep ayından Muharrem'in onuna kadar olan ayları oruçlu geçirmiştir. Muharrem'in onuncu günü gemi karaya oturunca "Allah Adem ve Havva'nın tövbesini bugün kabul etti, Yunus'un kavmi üzerinden helak bugün kaldırıldı, Allah Musa ve İsrailoğullarını Firavun'un zulmünden bugün kurtardı" diyerek insanlar ve cinlere oruç tutmalarını emretmiştir.⁹⁷

İbn Sa'd'ın anlatımında yer almayan Nuh (a.s.)'ın faziletlerine dair haberler İbn Asâkir'in Nuh kıssası başlığının son bölümüdür. Bu bölümde Ebu Hureyre'den gelen bir rivayette Nuh (a.s.)'ın adı İbrahim (a.s.), Musa (a.s.), İsa (a.s.) ve Muhammed (a.s.) ile birlikte anılmış ve bu peygamberlerin "Ademoğullarının efendileri" olduğu haber verilmiştir.⁹⁸ Nuh (a.s.) Kur'an-ı Kerim'de de "şükreden kul" (*abden şekûrâ*) olarak anılır.⁹⁹ İbn Asâkir onun neden böyle anıldığını anlatan haberleri rivayet eder: "Nuh (a.s.) yediği, içtiği, yeni bir elbise giydiği zaman elhamdülillah derdi. Bu nedenle şükreden bir kul olarak isimlendirilmiştir.¹⁰⁰ Ceb-rail¹⁰¹ kendisine bir gün "Ey peygamberlerin en uzun ömürlüsü, şükür yönünden en faziletlisi! Dünyayı ve gösterişini nasıl buldun?" diye sorar. Nuh (a.s.) "Dünya bir kapısından girilip diğer kapısından çıkılan bir ev gibidir."¹⁰² cevabını verir.¹⁰³

Nuh (a.s.) ile ilgili bir hadis İbn Asâkir'de Cabir b. Abdillâh, Abdullah b. Amr b. el-As, Ata b. Yesar ve İbn Abbas'tan farklı senedlerle dokuz defa tekrarlanır. İbn Asâkir'in aynı habere ilişkin bu tekrarı Nuh (a.s.)'ın oğluna vasiyetini anlatır. Buna göre Nuh (a.s.) oğluna iki şeyi tavsiye etmiş ve iki şeyden de sakındırmıştır. Oğlundan söylemesini istediği "Lailahe illallahu vahdehu la şerike lehu" ve "Subhanallahi ve bihamdihî" sözleridir. Haberde yer aldığı şekliyle bunlardan birincisi "yer ve gök ile aynı terazide tartılsa onlardan ağır gelir. Diğeri de mahlukatın tesbihidir." Yasakladığı iki şey ise "şirk ve kibirdir." "Çünkü Allah kendisine herhangi bir kimseyi ortak gösterene cenneti haram kılar ve yine kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan cennete giremez."¹⁰⁴ İbn Asâkir'in Nuh peygamberin hayatına yönelik anlatımı bu kısım ile son bulur.

SONUÇ

Erken dönem İslam tarihi kaynaklarından, aralarında üç asır bulunan iki eser üzerinde Nuh kıssası özelinde yaptığımız bu çalışmada eserler arasında üslup ve rivayet çeşitliliği bakımından bir kısım farklılıklar tespit ettik. Hicri 3. asırda yazılmış İbn Sa'd' a (ö. 230/845) ait tabakât kitabında aktarılan haberler gemi yapımı ve tufanla sınırlıyken, hicri 6. asra ait İbn Asâkir'in (ö. 571/1176) tarih kitabındaki haberler Nuh (a.s.)'ın kavmi ile mücadelesine de yer vererek detaylı ve fazla bir tarih anlatımı sunar. İbn Sa'd'ın eserinde Nuh kıssasına dair verilen haberler daha çok nesebe dayalı tarih bilgileridir.

⁹⁴ 37/Saffat:77.

⁹⁵ İbn Asâkir, *Târîh*, s.264.

⁹⁶ İbn Asâkir, *Târîh*, s.276-277.

⁹⁷ İbn Asâkir, *Târîh*, s.264.

⁹⁸ İbn Asâkir, *Târîh*, s.271.

⁹⁹ 17/İsra/3.

¹⁰⁰ İbn Asâkir, *Târîh*, s.273-274.

¹⁰¹ İbn Asâkir "ölüm meleği" geçen başka bir rivayete de yer verir. İbn Asâkir, *Târîh*, s.281.

¹⁰² İbn Asâkir, *Târîh*, s.275.

¹⁰³ İbn Asâkir bir seferinde bu haberi merfû bir hadis olarak nakleder. "Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Nuh kavmine peygamber olarak gönderildiğinde 250 yaşındaydı. 950 yıl onların yanında kaldı. Tufandan sonra 250 yıl daha yaşadı. Ölüm meleği ona geldiğinde dünya hakkındaki görüşünü sordu. 'Birinden girip diğerinden çıkan iki kapılı bir ev gibi.' cevabını verdi." İbn Asâkir, *Târîh*, s.281. Bu hadisi Kutub-i Sitte içinde bulamadık.

¹⁰⁴ İbn Asâkir, *Târîh*, s.282-287. Bu hadisi Kutub-i Sitte içinde bulamadık.

İbn Asâkir'in anlatımında Nuh kıssası ile bağlantılı otuz civarı merfû hadis zikredilmiştir. Bundan hareketle İbn Asâkir'in tarih anlatımında hadisçiliğinin ön plana çıktığını söylemek mümkündür. Eserinde kaynağı Tevrat ve midraş olan haberler bulunmaktadır. İbn Asâkir'in anlatımında Nuh kıssası ile ilgili kaynağını bilemediğimiz şifâhî anlatımlar mevcuttur. İbn Asâkir'in kaynaklarından biri de İbn Sa'd'dır. Ondan alıntıda bulunduğu kısımlarda birkaç kelime/harf/cümle farklılığı dışında birebir aynı ifadeleri aktarmıştır. İbn Asâkir'in rivayet ettiği haberler büyük oranda İbn Abbas'a dayanmaktadır. İbn Asâkir'e özgü olarak Nuh (a.s.)'in faziletine dair haberler eserinde geniş yer bulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Baş, Eyüp, "İbn Asâkir ve Târîhu Dimeşk'i Üzerine", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Ankara, 1999, c. XXXIX, s. 691-706.
- Buharî, *El-Cami's-Sahih*. Tah. İzzeddin Dillî, İmâd et-Tayyâr, Yâsir Hasan. Beyrut; Muessesetu'r-Risale, 2014.
- Demir Mahmut - Özafşar Mehmet Emin, "Vehb b. Münebbih", *DİA*, 2012, c.42, s. 608-610.
- Fayda, Mustafa, "İbn Sa'd", *DİA*, 1999, c. 20, s. 294-297.
- Hâkim Nisaburi, *el-Mustedrek ale's-Sahihayn*. dirase ve tahkik: Mustafa Abdülkadir Ata, Beyrut; Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1990.
- İbn Asâkir, Ebû'l-Kâsım Alî b. el-Hasen b. Hibetillâh b. Abdillâh b. Hüseyin ed-Dimeşkî, *Târîhu Medîneti Dimeşk*, tah. 'Umer b.Garâme el-'Umrûvî, Beyrut; Dâru'l-Fikr, trhsz.
- Kitab-ı Mukaddes*, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 1993.
- Küçükkaşçı, Mustafa Sabri, Tomar, Cengiz, "İbn Asâkir, Ebu'l-Kâsım", *DİA*, 1999, c.19, s. 321-324.
- Midrash Rabbah, *Genesis I*, ed. H. Freedman, Maurice Simon, The Soncino Press, London; First Edition 1939.
- Muslim b. El-Haccac. *El-Cami's-Sahih*. Tah. İzzeddin Dillî, İmâd et-Tayyâr, Yâsir Hasan. Beyrut; Muessesetu'r-Risale, 2013.
- Önkal, Ahmet, "Beytülmidrâs", *DİA*, 1992, c.6, s.95.
- et-Tirmizî, Muhammed b. İsa. *Es-Sunen*. Tah. İzzeddin Dillî, İmâd et-Tayyâr, Yâsir Hasan. Beyrut; Muessesetu'r-Risale, 2013.
- ez-Zuhrî, Muhammed b. Sa'd b. Menî', *Kitâbu't-Tabakâti'l-Kebîr*, tah. Ali Muhammed Umer, Kahire; Mektebetu'l-Hancî, 1421/2001.